

Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи. Випуск 7, 2013

future. This is the reason why, in this paper I take up the problem of determinants of adult education, with particular attention to the part of the axiological and specific work of andragog.

Key words: *adult education, adult person, adults teacher, intellectual and moral development.*

УДК 378.147:379.85

Мартинова Наталя Степанівна – старший викладач кафедри менеджменту Київського інституту бізнесу та технологій

E-mail: natalka_martin@mail.ru

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ РОЗРОБКИ І ВПРОВАДЖЕННЯ ІГРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ТУРИЗМУ

Нові соціально-економічні процеси, що відбуваються останніми роками в нашій державі сприяють зростанню актуалізації професійної підготовки фахівців нової генерації, спроможних здійснити прогресивні перетворення, зокрема для такого стрімкорозвивального бізнесу виду підприємницької діяльності, як туристичний бізнес.

Аналіз професійної підготовки майбутніх менеджерів туризму як актуальної проблеми, а також різних вітчизняних та зарубіжних концепцій, підходів до підготовки фахівців для туристичної сфери, в тому числі формальної та неформальної освіти, зроблений нами раніше [4; 5] свідчить, що в сучасних умовах інтенсивного розвитку вітчизняної індустрії туризму як частини світового туристичного простору потребує модернізації система професійної підготовки саме управлінських кадрів для сфери туризму. Спираючись на передовий педагогічний досвід щодо переосмислення ролі технологічного підходу до навчання, обґрунтований І.А. Зяюном [3, с. 22-33], одним з шляхів вирішення даної проблеми ми бачимо у впровадженні в професійну підготовку майбутніх менеджерів туризму сучасних технологій навчання, які наближать її до потреб та вимог туристичного ринку.

Аналіз психолого-педагогічних досліджень (Г.М. Алейнікова, О.О. Бейдик, П.М. Олійник, О.О. Фастовець, В.К. Федорченко, Н.А. Фоменко та ін.) дав можливість пересвідчитися в тому, що серед різноманітності сучасних форм та методів професійної підготовки фахівців для сфери туризму дослідники виокремлюють ігрові технології, що пояснюється активністю суб'єктів навчання в самостійному оволодінні знаннями й уміннями та набутті

професійних і особистісних якостей, в умовах відповідальності за отриманий в процесі навчання результат перед колективом.

Напрацювання науковців В.О. Квартальнова, Л.І. Поважної, В.К. Федорченка, Н.А. Фоменко, Г.С. Цехмістрової та ін. підтверджують актуальність розробки методичних систем, які б вирішували завдання наближення професійної підготовки фахівців для сфери туризму до реальних вимог ринку, зокрема за допомогою ігрових технологій навчання. Нажаль, серед існуючих недостатньо методик, які б орієнтувалися на комплексне застосування ігрових технологій, не тільки розроблених із залученням професіоналів туристичного бізнесу, а й за допомогою яких студенти, вирішуючи реальні проблеми туристичного бізнесу разом з представниками туристичних організацій, інтегрувалися б у професійне середовище.

Грунтуючись на ствердженні Л.Б. Лук'янової щодо ролі сучасної освіти дорослих в суспільстві, в структурі якої вчена розглядає й неформальну освіту [2, с. 11], нами зроблено висновок, що саме за допомогою практико та професійно орієнтованих ігрових технологій навчання, що використовується у підготовці, перепідготовці та підвищенні кваліфікації фахівців сфери туризму, можна компенсувати недоліки формальної туристичної освіти та забезпечити баланс компетентності майбутніх менеджерів туризму і сучасних вимог до цієї професії. Ефект від впровадження таких технологій буде збільшений, на нашу думку, за умов розвитку взаємовигідного співробітництва з реальними підприємствами індустрії туризму, або формування практики соціального партнерства.

Отже, *метою статті* є визначення концептуальних засад використання ігрових технологій навчання у професійній підготовці майбутніх менеджерів туризму. Виходячи із зазначеної мети за необхідне ми ставимо виконання таких *завдань*: ознайомитися з особливостями розвитку системи професійної підготовки майбутніх менеджерів туризму та визначити в неї місце ігрових технологій, висвітлити основні положення щодо впровадження комплексу ігрових професійно орієнтованих технологій навчання в процес підготовки цих фахівців, обґрунтувати особливості та значення авторської методики професійної підготовки майбутніх менеджерів туризму з використанням комплексу ігрових професійно орієнтованих технологій навчання у ВНЗ туристичного спрямування.

Користуючись основними положеннями системного підходу, нами було доведено, що *професійна підготовка майбутніх менеджерів туризму розвивається як педагогічна система*. Сучасний стан та перспективи розвитку сфери туризму в Україні та особливості розвитку системи професійної підготовки майбутніх

менеджерів туризму доводять необхідність приведення означеної системи у відповідність з вимогами та потребами туристичного ринку. Одним із таких шляхів, на нашу думку, є впровадження комплексу ігрових професійно орієнтовних технологій навчання як способу професійної підготовки майбутніх менеджерів туризму, який розглянутий нами як окрема підсистема.

Авторський комплекс ігрових професійно орієнтовних технологій навчання (КІПОТН) – це сукупність ігрових імітаційних форм та методів навчання, в змісті яких одиниця гри – навчально-виробничі завдання, які побудовані на вирішенні типових та нетипових професійних проблем, спрямовані на активізацію й інтенсифікацію індивідуальної діяльності майбутнього менеджера туризму та вирішуються за умов взаємодії колективу викладача, представника туристичної організації та студентів.

Треба зазначити, що впровадження комплексу передбачається протягом всього процесу професійної підготовки майбутніх менеджерів туризму.

До складу КІПОТН нами включено: навчальні та професійні тренінги (майстер-класи); розбір та вирішення типових та нетипових ситуацій реальної професійної діяльності; ігрові модулі: імітаційний тренінг «Презентація туристичного продукту», рольова гра «Навчальний work shop»; навчально-виробничі ігрові проекти: організаційно-діяльнісна гра «Організація діяльності відділу з маркетингу та реклами зі створення нового туру», навчально-виробничий ігровий проект «Рекламна діяльність «під ключ»; навчальний рекламний тур, виробнича діяльність під час масових спеціалізованих заходів з виконанням посадової ролі.

Визначення ролі ігрових технологій навчання в формуванні фахівця, який ставить за мету працювати в туристичній сфері, зумовило потребу в обґрунтуванні моделі застосування КІПОТН у професійній підготовці майбутніх менеджерів туризму.

Базуючись на системно-діяльнісному підході та опрацьованій психолого-педагогічній літературі, нами було визначено *модель використання комплексу ігрових професійно орієнтовних технологій навчання у професійній підготовці майбутніх менеджерів туризму* як науково та методично обґрунтований процес навчально-виховної діяльності, який складається з цільового, стимулюючо-мотиваційного, змістового, операційно-дієвого, контрольного-регулюючого, оцінно-результативного компонентів та спрямований на формування готовності до виконання реальних професійних завдань туристичних організацій. Більшого ефекту впровадження в процес професійної підготовки майбутніх менеджерів туризму ця модель

набуває за визначеннях організаційно-педагогічних умов, а саме: 1) внутрішніх – наявність, функціонування та взаємозв'язок всіх компонентів підсистеми в системі професійної підготовки; 2) зовнішніх – організація навчально-виробничого середовища у вищому навчальному закладі туристичного спрямування та впровадження в процес підготовки практики соціального партнерства.

З метою перетворення процесу професійної підготовки майбутніх менеджерів туризму у відповідності з визначеними умовами на цілеспрямований механізм із наперед запрограмованим результатом нами розроблено методику професійної підготовки майбутніх менеджерів туризму з використанням КІПОТН у ВНЗ туристичного спрямування.

Нами був проведений огляд деяких методичних систем професійної підготовки майбутніх фахівців в сфері туризму за допомогою ігрового (імітаційного) навчання (Л.В. Грибова, М.М. Галицька, С.М. Кобзова, І.В. Кухта, П.М. Олійник, Т.Г. Сокол, Г.О. Сорокіна, О.О. Фастовець, В.К. Федорченко, Н.А. Фоменко, Н.С. Хмільярчук, М.В. Черезова, А.Ю. Чуфарлічева, Л.Є. Шевніна, І.В. Щоголева та ін.) в результаті якого з'ясовано, що значна більшість з них спирається на методах, засобах, формах та методиках організації активного навчання і здобуття практичних навичок в оволодінні елементами ринкового підприємницького механізму, та які автори відносять до інноваційних методик. В рамках нашого дослідження, важливо зазначити, що ці методики в більшості враховують державні стандарти вищої освіти (ДСВО), які реалізовано на основі суб'єктно-діяльнісного підходу.

При цьому, науковцями вказуються актуальні напрями досліджень з питань методики професійної підготовки фахівців економіко-менеджерського спрямування за допомогою активних методів та форм навчання, які мають для нас значення: компетентнісно-орієнтовний підхід до навчання; застосування саме практико-орієнтованих задач; створення середовища, котре імітує професійне оточення та використання при цьому активних методів та форм навчання; застосування при цьому сучасних ІКТ та деякі інші.

Все це спонукало нас при розробці *методики професійної підготовки майбутніх менеджерів туризму з використанням КІПОТН у ВНЗ туристичного спрямування* керуватися такими положеннями: компетентнісно-діяльнісний підхід до організації навчального процесу, метою якого є формування у студентів-майбутніх менеджерів туризму готовності до виконання реальних професійних завдань туристичних організацій як складової

готовності до здійснення професійних дій в майбутньому та набуття професійного туристичного досвіду ще під час навчання; створення спеціального середовища, одиницею якого є навчально-виробничий колектив, в якому його суб'єкти (викладачі, представники туристичних організацій-партнерів ВНЗ, студенти) вступають в процесі навчально-виробничої праці в суб'єкт-суб'єкт-суб'єктні відносини; технологічний підхід до змісту навчання, який передбачає вивчення навчального матеріалу по типових та нетипових професійних проблемах та застосування в процесі навчання сучасних прикладних програмних продуктів.

В процесі розробки методики професійної підготовки майбутніх менеджерів туризму з використанням КІПОТН нами було застосовано основні положення узагальненої структурно-логічної схеми розробки методики, запропоновані І.Б. Васильєвим [1, с. 152]. Нами було використано головні підходи, компоненти та послідовність їх впровадження. Але ми наповнювали кожний компонент методики своїм змістом.

Процес розробки цієї методики складається із підготовчого, основного, заключного етапів. Сукупність компонентів і логічно взаємопов'язані дії суб'єктів навчально-виробничого колективу: викладачів ВНЗ туристичного спрямування, які здійснюють професійну підготовку за допомогою КІПОТН, представників туристичних організацій-партнерів ВНЗ та майбутніх менеджерів туризму, у професійній підготовці яких використовується КІПОТН, складають зміст формування готовності студентів до виконання реальних професійних завдань туристичних організацій за допомогою КІПОТН на кожному етапі.

Методику професійної підготовки майбутніх менеджерів туризму з використанням КІПОТН у ВНЗ туристичного спрямування було подано у систематизованому вигляді за етапами та компонентами кожного етапу її розробки та реалізації. У кожному компоненті виокремлено: взаємопов'язані дії, способи діяльності та продукт спільної діяльності викладача ВНЗ, представника туристичної організації та студента – майбутнього менеджера туризму, а також способи діагностики досягнення мети кожного етапу методики.

З метою підвищення ефективності впровадження методики нами запропоновано для використання навчально-методичне забезпечення професійної підготовки майбутніх менеджерів туризму за допомогою КІПОТН у ВНЗ туристичного спрямування, що включає: навчальна та робоча навчальна програми, НМК до дисципліни «Технологія туристичної діяльності»; комплекс ігрових професійно орієнтованих технологій навчання; діагностичний

комплекс оцінювання готовності студентів – майбутніх менеджерів туризму до виконання реальних професійних завдань туристичних організацій (тестові завдання, опитувальники); діагностичний комплекс незалежного експертного оцінювання готовності студентів – майбутніх менеджерів туризму до виконання реальних професійних завдань представниками туристичних організацій – партнерів ВНЗ (система професійного тестування, сценарій проведення професійної співбесіди, особистісні портфоліо студентів).

Однією з позитивних ознак впровадження методики професійної підготовки майбутніх менеджерів туризму з використанням КІПОТН є те що студенти:

- приймають активну участь як повноправні партнери створеного навчально-виробничого колективу в процесі навчально-виробничої праці, за допомогою якого не стільки імітується майбутні професійна діяльність, скільки вона є максимально наближеною до реального ринку праці, з метою набуття професійного туристичного досвіду ще в період навчання;

- набувають спеціальних компетенцій з вирішення типових та нетипових професійних проблем реальних туристичних організацій, здобуваючи відповідні навички та настанови, в т.ч. навичку роботи зі спеціальними програмними продуктами;

- застосовують отримані знання у формуванні практичного навичку та настанови здійснення професійних дій на основі науковообґрунтованих рішень;

- набувають професійно важливих якостей в процесі взаємодії у навчально-виробничому колективі;

- отримують можливість навчитися приймати самостійні рішення та брати відповідальність за них в межах своїх повноважень.

Розроблену методику призначено для впровадження у професійну підготовку студентів, які навчаються за галуззю знань «Менеджмент і адміністрування», спеціальності «Менеджмент організацій і адміністрування» (вид діяльності «Менеджмент туристичної індустрії»), на прикладі дисципліни «Технологія туристичної індустрії», яка відноситься до спеціальних туристичних дисциплін та апробовано в: приватному вищому навчальному закладі «Київський інститут бізнесу та технологій» (ПВНЗ КІБІТ), Житомирській філії ПВНЗ КІБІТ, Інституті туризму федерації профспілок України (м. Київ), Національній академії природоохоронного та курортного будівництва у м. Сімферополь (НАПКС). Позитивні результати апробації даної методики дозволять рекомендувати її використання в процесі підготовки

фахівців для сфери туризму у ВНЗ туристичного та готельно-ресторанного спрямування, зокрема менеджерів з туризму. Так, наприклад, професійні рішення та дії студентів, реалізовані під час застосування ігрового модулю «Планування асортиментної групи послуг для туристичної фірми «Пан-Україн» на дисципліні «Технологія туристичної індустрії» у ПВНЗ КІБІТ, були спрямовані на розробку програми розвитку асортименту туристичних послуг компанії «Пан-Україн» за напрямком «ОАЄ». Студентами було сформовано оновлену готельну базу, запропоновані нові екскурсійні маршрути для включення до існуючих програм обслуговування з урахуванням змін у потребах потенційних споживачів туристичних послуг, що стало в нагоді для успішної діяльності туристичної організації-партнера ВНЗ.

Розроблена методика дозволила забезпечити високий рівень формування готовності студентів до виконання реальних професійних завдань туристичних організацій, а саме: формування позитивного ставлення до майбутньої професійної діяльності; формування знань про типові та нетипові професійні проблеми та формування умінь, навичок виконання реальних професійних завдань туристичних організацій як потенційних роботодавців; створення мотивів формування професійно важливих особистісних якостей; формування самооцінки підготовленості до майбутньої професійної діяльності.

Таким чином, спираючись на основні положення системного підходу нами було доведено, що професійна підготовка майбутніх менеджерів туризму розвивається як педагогічна система. Сучасний стан та перспективи розвитку сфери туризму в Україні та особливості розвитку системи професійної підготовки майбутніх менеджерів туризму доводять необхідність приведення означеної системи у відповідність з вимогами та потребами туристичного ринку. Одним із таких шляхів, на нашу думку, є впровадження комплексу ігрових професійно орієнтованих технологій навчання як способу професійної підготовки майбутніх менеджерів туризму, що сприяє формуванню професійного туристичного досвіду ще в період підготовки та що забезпечить підготовку висококваліфікованих фахівців для туристичної сфери, готових до виконання професійних обов'язків. Зазначене дало можливість визначити основні положення розробки та впровадження комплексу у процес професійної підготовки майбутніх менеджерів туризму та запропонувати відповідну методику.

Розроблена методика професійної підготовки майбутніх менеджерів туризму з використанням КІПОТН у ВНЗ туристичного

спрямування дозволяє діагностовано задавати цілі та завдання професійної підготовки майбутніх менеджерів туризму, прогнозувати результати впровадження з метою вдосконалення системи професійної підготовки цих фахівців, визначати рівень якості підготовки, що надає можливість управляти нею задля досягнення високого рівня готовності до майбутньої професійної діяльності.

Здійснений науковий пошук не вичерпує всіх аспектів розглянутої проблеми. Подальшого дослідження потребують методичні рекомендації для викладачів, з метою надання допомоги в організації навчального процесу з використанням зазначеної методики та підвищення рівня їх майстерності.

Література

1. Васильев И.Б. Профессиональная педагогика. Конспект лекций для студентов инженерно-педагогических специальностей: в 2-х ч. – Харьков, 2003. – Ч. 2. – 175 с.

2. Зязюн І.А. Проективний аналіз технологій педагогічної дії / І.А. Зязюн // Педагогіка і психологія. Вісник АПН України. – 2010. – № 2 (67). – С. 22-33

3. Лук'янова Л.Б. Соціокультурна функція освіти дорослих у сучасному суспільстві / Л.Б. Лук'янова // Вісник Черкаського університету. – 2010. – Вип. 183. Ч. I. – С. 6-12

4. Мартинова Н.С. Розвиток неформальної освіти дорослих у туристичній індустрії України / Н.С. Мартинова // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи: зб. наук. праць / За ред. Лук'янової Л.Б. – К.; Ніжин: Видавець ПП Лисенко М.М., 2010. – Вип. 2. – С. 161-170.

5. Мартинова Н.С. Професійна підготовка майбутніх менеджерів туризму як психолого-педагогічна проблема / Н.С. Мартинова // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми // Зб. наук. пр. – Вип. 33 / Редкол.: І.А. Зязюн (голова) та ін. – К.; Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2012. – С. 398-404.

Мартинова Наталья Степановна – старший преподаватель кафедры менеджмента Киевского института бизнеса и технологий
E-mail: natalka_martin@mail.ru

КОНЦЕПТУАЛЬНЫЕ ОСНОВЫ РАЗРАБОТКИ И ВНЕДРЕНИЯ ИГРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ В ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ МЕНЕДЖЕРОВ ТУРИЗМА

Аннотация. В статье профессиональная подготовка будущих менеджеров туризма рассмотрена с позиции системного подхода. Доказана необходимость использования игровых технологий. Обосновано особенности разработки и преимущества внедрения

методики профессиональной подготовки будущих менеджеров туризма с использованием комплекса игровых профессионально ориентированных технологий обучения учебы в высшем учебном заведении туристического направления.

Ключевые слова: профессиональная подготовка будущих менеджеров туризма, игровые технологии, комплекс игровых профессионально ориентированных технологий обучения.

Martynova Natalya Stepanivna – Senior Lecturer of the Management Department of Kyiv Institute of Business and Technologies
E-mail: natalka_martin@mail.ru

BASIC APPROACHES TO DEVELOPMENT AND INTRODUCTION OF THE GAMING TECHNOLOGY IN A PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE MANAGERS OF TOURISM

Summary. *It was disclosed certain contradictions studying psychological and pedagogical sources and analyzing the current state of training of the future managers of tourism. It's negatively denoted the final result of their training, especially the contradiction between requirements of the modern tourism market to the readiness of future travel managers, the realization of professional actions and the insufficient level of introduction of practically oriented methods in training specialists. The author made a conclusion that it's necessary to implement the gaming technology in the process of training.*

On the basis of main principles of modeling the pedagogical phenomena and systematically active approach it was determined and justified the components of the author's model of using the gaming technology in training the future managers of tourism. It was also proved that there are some interconnections between dedicated components in the developed model. In accordance with the analysis of psychological and pedagogical sources, it was defined organizational and pedagogical conditions of using the complex of the gaming technology in studying which are regarded as the totality of external and internal circumstances. These circumstances are very important in the formation of future managers and their professional actions. It was substantiated the external and internal conditions of pedagogical process.

It was made a conclusion about the expedient use of systematically active approach in working out the model of professional training of the future managers of tourism. It was also defined the necessity of the further development of this method in training. On the basis of it, the method of the professional training of future managers of tourism with of complex use of the gaming technology of studying in higher educational establishment of tourist direction it was determined.

Key words: *the professional training of future managers of tourism, the gaming technology, the complex use of the gaming technology of studying.*